

МЕТОД АПРОКСИМАЦІЇ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ

Наталія РОЖКОВА (Кіровоград, Україна)

У статті робиться спроба розкриття узагальненого змісту принципу апроксимації та його ролі у процесі вивчення англійської мови на немовних факультетах.

Ключові слова: апроксимація, методична система, вербалізація, мовленнєва діяльність, носій мови, прогнозування, мовний досвід.

The article attempts to reveal the generalized content of the principle of approximation and its role in the process of learning English at non-linguistic faculties

Key words: approximation, methodical system, verbalization, speech activity, native speaker, prognostication, linguistic experience.

У наше століття швидкостей і браку часу, в століття, коли пам'ять комп'ютерів і їхня швидкість ростуть із величезною швидкістю, а пам'ять людини вже давно не в змозі впогратись із дедалі зростаючим обсягом інформації, за умов жорстких вимог до навчального процесу та високих стандартів, що пред'являються до роботи, актуальним завданням стає зіставлення витрат часу і зусиль у процесі вивчення та освоєння будь-якої галузі знань (іноземної мови зокрема) з перевагами, які отримує студент після оволодіння цим предметом. Але, на жаль, на сьогодні не існує методики, що дозволяє досить точно оцінити, як відбувається навчальний процес, наскільки він ефективний з точки зору витрат часу і зусиль, як студента, так і викладача, і вже, тим більше, не існує методик, що дозволяють покращувати коефіцієнт корисної дії навчального процесу в декілька разів.

Сучасний етап розвитку лінгвістичної науки характеризується системним підходом до мови, підвищенням інтересом до функціонального аспекту мовних явищ і проблем номінації, що є цілком закономірним, оскільки увагу лінгвістів спрямовано на вивчення мови як засобу спілкування і засобу пізнання, а також на проблемні співвідношення мови і дійсності.

Самий вірний фактор у прискоренні розвитку універсального способу життя – це поширення англійської мови, як вважають теоретики. Мова – великий агент гомогенізації, та хвиля, по якій передається культура. Якщо англійська стає основою мовою спілкування, то наслідком цього очевидні: культурні англійськомовних країн будуть домінуючими у всьому світі.

Проблема навчання іноземним мовам стара як світ. Ще з часів невеликого будівництва Вавилонської вежі людям довелося вивчати іноземні мови. У ряді країн цей процес проходить більш успішно, в інших успіхи менш значні. Україна, на жаль, належить до останніх. І це цілком зрозуміло, враховуючи той факт, що протягом низки десятиліть іноземна мова в нашій країні не була належним чином затребувана. Тим часом, як свідчать матеріали ЮНЕСКО, іноземна мова оголошена одним з найбільш важливих елементів функціональної грамотності (поряд із володінням знаннями з персонального комп'ютеру і водінням авто).

Що ж потрібно зробити для того, щоб наблизитися до європейських країн, де переважна більшість населення (особливо молодь) володіє англійською? Для того, щоб досягти поставленої мети, провідними лінгвістами нашої країни та країн СНД було розроблено концепцію навчання іноземної мови на немовних факультетах. У концепцію закладені інноваційні ідеї, на основі яких була розроблена альтернативна програма навчання, що включає в себе новітні методи та інноваційні технології. У чому принципові відмінності цієї програми від традиційного навчання? Перш за все, це націленість на реальний результат, що відповідає поглядам й ціностям європейської мовної школи. Як відомо, європейський досвід мовної освіти виходить з того, що за основу стандарту береться не класична, «рафінована» англійська мова, а так званий її загальноєвропейський варіант, який, по суті, і є міжнародною мовою спілкування. Його специфіка полягає в тому, що програма навчання містить мінімальну кількість мовного матеріалу, як лексичного, так і граматичного, який є необхідним і достатнім для здійснення комунікації. (Так, наприклад, граматичний аспект включає п'ять граматичних часових форм замість шістнадцяти, тощо). Всі мовні аспекти (фонетичний, лексичний, граматичний) не доводяться до рівня досконалості, а засвоюються на рівні апроксимації.

Апроксимація (лат. *Approximate*) означає «наближення»; та методичний принцип апроксимації, про який йде мова, має на увазі наближене до норми володіння мовою [1]. Цей принцип специфічний для тих випадків, коли іноземній мові навчаються не в дитячому віці, у позамовному середовищі і за мінімальної кількості навчальних годин. Такі умови наявні в наших немовних вузах та на немовних факультетах, і тому саме там принцип апроксимації повинен бути прийнятний до уваги у процесі побудови методичної системи навчання іноземних мов.

Термін «апроксимація» увійшов у лінгвістику з математики, де він означає знаходження найбільш близьких значень до функції, яка вже відома і визначена. Процеси знаходження наближених значень мають місце і в мові, коли йдеться про приблизний опис об'єктів і явищ навколишньої дійсності. Необхідність у такому описі виникає в тому випадку, якщо обрана мовна одиниця не може адекватно вербалізувати оцінюваний об'єкт, тобто значення, яке закріплене за цією одиницею лише схоже, але не тотожне тому значенню, яке хочє висловити мовець [4]. У мові існує низка різнорівневих засобів, за допомогою яких формується сенс «приблизності». В якості гіпотези прийнято положення про те, що дані мовні засоби мають спільну концептуальну підставу і функціональну специфіку і на цій підставі об'єднуються в єдину систему - мовну категорію апроксимації. При цьому під апроксимацією розуміються механізми формування та вербалізації поняття «приблизність» [3].

Розумна адекватна приблизність, що припускає передачу того, про що мав намір сказати автор, не стомлюючи слухача, який сприймає цю інформацію, вважається достатньою мірою прийнятною у процесі спілкування іноземною мовою, що вивчається. Виходячи з цього положення, фахівці в галузі навчання іноземними мовами висунули принцип апроксимації, який повинен бути врахований в оцінці рівня володіння мовою, якій навчаються в наших умовах.

Слід зазначити, що цей принцип не згадується в західних джерелах з методик навчання іноземними мовами, але вітчизняні фахівці, відчувши в ньому необхідність, беручи до уваги наявні умови навчання іноземними мовами, сформулювали його, визначивши область його застосування. Згідно з теоретичними висновками фахівців, цей принцип говорять: якщо поміж, що допускаються мовцем не заважають розумінню його промови слухачем (головним чином носієм мови), то таке володіння мовними вміннями і навичками слід вважати цілком задовільним. Однак ця теза в існуючій методичній літературі не розкрита і не вивчена, не визначено, на які види мовленнєвої діяльності принцип апроксимації може поширюватися; чи слід обмежити апроксимацію тільки говорінням, або вона повинна розповсюджуватися і на інші основні види мовленнєвої діяльності – аудіювання та читання.

Говорячи про помилки, які не заважають розумінню основного змісту промови, автори не уточнюють, які саме помилки слід віднести до цієї категорії. Отже, з упевненістю можна сказати, що принцип апроксимації потребує ґрунтовного аналізу.

Перш за все слід знайти відповідь на наступні питання:

1. До яких видів мовленнєвої діяльності може застосовуватися апроксимація?
2. Які помилки не можуть перешкодити розумінню загального змісту промови? До яких аспектів мови ці помилки можна віднести?
3. Які помилки можуть перешкодити розумінню мови і які слід викоринити в процесі навчання?

У тезовому визначенні принципу апроксимації йдеться тільки про говоріння: достатньо довести зміст висловлення до слухача; помилки у мовленні, як було зазначено вище, цьому не повинні завадити.

Справа в тому, що студенти, які вивчають іноземну мову в наших умовах, зазнають труднощів у сприйнятті усного мовлення особливо в процесі аудіювання, тим більше, якщо воно озвучене носієм мови. Нашому співвітчизнику необхідно, насамперед, звикнути до темпу мови і спробувати вловити основи змісту інформації мовця, опускаючи деталі, незрозумілі слова і вирази, що не заважають розумінню цього основного змісту. Це стосується і сприйняття писемного мовлення у текстах іноземною мовою, в першу чергу, читання без словника.

Як у процесі аудіювання, так і при читанні необхідно привчати студентів прогнозуванню (здогадуванню) щодо змісту почутого чи прочитаного, спираючись на контекст. Цього можна домогтися шляхом численних вправ у процесі аудіювання та читання. Викладачеві слід заздалегідь підібрати адекватний матеріал як для слухання, так і для читання. Таким чином, ми вважаємо, що принцип апроксимації у рівній мірі стосується всіх трьох основи видів мовленнєвої діяльності: як говоріння, так і аудіювання та читання.

Які існують помилки, що не перешкоджатимуть розумінню загального змісту промови?

а) У говорінні: помилки з області фонетики: в першу чергу це такі, що пов'язані з мелодикою і ритмом англійської фрази; з ритмічним наголосом, правильним розподілом фраз на ритмічні групи. Не зовсім правильна вимова деяких приголосних, наприклад: [l] [n] в деяких позиціях, палаталізація приголосних [t] і [d] перед (наприклад: [cul'ture], [all'iance]). Всі ці помилки – результат інтерферуючого впливу попереднього мовного досвіду студентів в області української та російської мов.

б) Лексичні помилки: неточне вживання слова: “find” замість “look for”, “old” замість “ancient” і т. д. У цьому випадку також відчувається інтерференція попереднього мовного досвіду.

в) В області граматики допустимим можна вважати помилки у вживанні деяких близьких за значенням прийменників: “during” та “for”, говорячи про період часу, “to” та “into”, говорячи про місце. Випадки невживання невизначеного артикля (наприклад: *He is student.* замість *He is a student.*

Звичайно існують помилки, які можуть перешкодити розумінню мови і їх слід викоринювати в процесі навчання:

а) Помилки з області фонетики: неправильна вимова звуків, які несуть смислорозділову функцію. “Law” (закон, право) неприпустимо вимовляти як “love” (кохання). Такі помилки повинні бути викоринені шляхом численних вправ в слуханні з подальшим повторенням.

б) Помилки з області лексики, пов'язані, в першу чергу, з полісемією; найчастіше недостатність знань призводить до неправильного вибору значення для даного контексту. Так у реченні *She was looking after her sister* дієслово “look after” означатиме не “дивитись на”, а “наглядати за”.

в) Помилки з області граматики, пов'язані з неправильним вживанням прийменників, часів дієслова, артикля.

На завершення можна зазначити наступне:

1. Принцип апроксимації специфічний для тих випадків, коли іноземної мови навчаються не в дитячому віці, у позамовному середовищі за мінімальної кількості навчальних годин; тому він повинен бути прийнятний до уваги в наших умовах навчання іноземним мовам і лягти в основу методичної системи навчання на немовному факультеті.

2. Помилки студентів у мовленні слід ділити на дві категорії: ті, які заважають розумінню мови та підлягають обов'язковому викориненню шляхом виконання численних



адекватних вправ, і ті, що не заважають розумінню мови. Згідно з принципом апроксимації мова з подібними помилками може вважатися цілком задовільною, хоча і з цими помилками слід боротися.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Амрасланова Н.А. К вопросу об учёте методического принципа аппроксимации в обучении французскому языку в неязыковых вузах с азербайджаноязычным контингентом / Ня Алексеевна Амрасланова // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.Н. Герцена - 2007. –Т.7. - №25. – С. 35 – 43.
 2. Баграмова Н.В. Обучение иностранному языку на неязыковых факультетах / Нина Витальевна Баграмова // Вестник Герценовского университета. - 2010. - №10. – С. 66 - 76.
 3. Болдырев, Н. Н. Специфика оценочных концептов и их место в картине мира / Н.Н. Болдырев, Е.Д. Гаврилова //Единицы языка и их функционирование: Межвуз. сб. науч. тр. Саратов: Научная книга. - 2004. - Вып. 10. - С. 55-60.
- Дубовицкая Е.Ю. Категория аппроксимации в современном английском языке: дисс. на соискание научной степени канд. фил. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Е. Ю. Дубовицкая. – Тамбов, 2006. – 182 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Наталя Рожкова – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземної філології Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: вивчення умов формування моральних якостей майбутніх вчителів.